

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie nadania nowego impulsu partnerstwu Afryka–UE”

[JOIN(2017) 17 final]

(2018/C 237/11)

Sprawozdawca: **Mihai MANOLIU**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 5.7.2017
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	22.2.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.3.2018
Sesja plenarna nr	533
Wynik głosowania	185/2/1
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny uważa, że wobec szybkich zmian zachodzących na świecie rok 2018 będzie kluczowy dla zacieśnienia partnerstwa między UE a Afryką. Na obu kontynentach zachodzą ważne i głębokie przemiany na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i społecznej. Sytuacja ta oferuje możliwość przekształcenia i pogłębienia partnerstwa. Z tego względu EKES uważa, że Unia Europejska powinna tym razem zwrócić szczególną uwagę na udział nowych podmiotów w projektach na rzecz rozwoju na kontynencie afrykańskim, które to podmioty wywodząby się zarówno ze sfery gospodarczej, jak i z europejskiego społeczeństwa obywatelskiego. Wspieranie rozwoju Afryki nie powinno pozostawać wyłącznie w gestii instytucji UE, ale wynikać także z wysiłku całego społeczeństwa europejskiego.

1.2. W związku z tym EKES zaleca, by wszystkie właściwe instytucje europejskie podejmowały dalsze starania na rzecz utrzymania pokoju i bezpieczeństwa w Afryce oraz wspierały organizacje afrykańskie w ich wysiłkach na rzecz zapobiegania konfliktom i powstrzymywania terroryzmu i przestępczości zorganizowanej. Komitet przyjmuje z zadowoleniem zainicjowanie partnerstwa między Afryką i UE i uważa, że podejmowanie tego typu działań jest konieczne z uwagi na następujące nowe realia geostrategiczne, w obliczu których znalazły się oba kontynenty:

- humanitarne i z zachowaniem godności zarządzanie przepływami migracyjnymi postrzeganymi jako niekontrolowane,
- możliwość wystąpienia masowego napływu uchodźców,
- brak bezpieczeństwa na granicach UE wywołany niestabilnością różnych systemów politycznych i brakiem praworządności w niektórych państwach Afryki,
- coraz większy wpływ wywierany w Afryce przez niektóre potęgi regionalne takie jak Chiny, jako że specyficzne interesy w zakresie zasobów naturalnych Afryki i dwustronne stosunki gospodarcze nie zachęcają państw tego kontynentu do zacieśniania współpracy transnarodowej,
- nieprzewidywalne działania Stanów Zjednoczonych na międzynarodowej scenie politycznej, a także wyzwania spowodowane zmianą klimatu.

1.3. Jeśli chodzi o rozwiązanie problemu wyżywienia, to EKES jest zdania, że UE powinna – we współpracy z Unią Afrykańską – wyłonić lokalne projekty i strategie, które zostały zwieńczone sukcesem, i wspierać ich rozszerzenie na jak największą liczbę afrykańskich regionów i państw. Przy czym nie należy zapominać o czynniku demograficznym, jako że gwałtowny przyrost demograficzny będzie wymagał utworzenia dodatkowych miejsc pracy w liczbie 18 milionów rocznie do roku 2035. Zrównoważony rozwój gospodarczy w Afryce doświadcza poważnych ograniczeń, które UE powinna uwzględnić i które są ściśle związane z następującymi aspektami:

- silna zależność od ekstensywnego wykorzystywania zasobów naturalnych, co pociąga za sobą nielegalny handel tymi zasobami,

- ogniska zapalne wywołane przez wojny, naruszenia praw człowieka, nierówności społeczne, fundamentalizm i katastrofy klimatyczne,
- skutki zmiany klimatu,
- konsekwencje niedoborów żywności i wody,
- braki w zakresie instalacji kanalizacyjnych,
- epidemie i choroby zakaźne,
- brak spójnej polityki rolnej uwzględniającej lokalne realia.

1.4. Omówione wyżej problemy powodują przymusowe wysiedlenia i dobrowolne wyjazdy, co w dużym stopniu przyczynia się do nielegalnych migracji, często kontrolowanych przez zorganizowane grupy przestępcze. Migracje te wywierają z kolei znaczną presję na system rządów w krajach pochodzenia i tranzytu, a także na władze tych krajów. Europa jest w stanie zareagować na powyższe wyzwania dzięki nowemu Europejskiemu konsensusowi w sprawie rozwoju, polityce sąsiedztwa i europejskiemu programowi w zakresie migracji, a także dzięki stosunkom opartym na zasadzie partnerstwa. EKES może wnieść – wspólnie z oficjalnymi przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego (platformy, fora, wolontariusze) i partnerami społecznymi Afryki – istotny wkład w rozwój demokracji i praw człowieka.

1.5. Komitet apeluje, by społeczeństwo obywatelskie miało większy udział i znacznie większą rolę w przyszłym partnerstwie, poczynając od funkcji konsultacyjnych, a kończąc na monitorowaniu wdrażania polityki. Kwestia ta jest ważna dla zagwarantowania przestrzegania zasady spójności polityki na rzecz rozwoju i dla skutecznego zaangażowania zainteresowanych tym podejściem podmiotów. UE może w rezultacie stanowić wzór dobrych praktyk dla państw afrykańskich pod względem włączenia społeczeństwa obywatelskiego do procesu decyzyjnego i opracowania programów ułatwiających powstawanie transnarodowego społeczeństwa obywatelskiego w Afryce. Na podobnej zasadzie Unia musi aktywnie działać na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w państwach, w których ono nie powstało lub jest słabo rozwinięte.

1.6. Z uwagi na strategiczną rolę, jaką odgrywają szkolnictwo, transfer wiedzy bez jakiegokolwiek dyskryminacji i zapewnienie powszechnego dostępu do kultury – będące istotnym elementem tworzenia klimatu współpracy i jednomyślnego uznawania wspólnych wartości, jak również otwierania pozytywnych perspektyw dla wielu młodych Afrykańczyków – EKES zaleca, by przyszłe partnerstwo UE–Afryka uwzględniało następujące elementy:

- rozszerzenie na Afrykę udanych programów europejskich, takich jak Erasmus+, by umożliwić studentom i wykładowcom mobilność na terenie obu kontynentów i doprowadzić do wymiany doświadczeń na szczeblu akademickim,
- promowanie i finansowe wspieranie partnerstwa między europejskimi i afrykańskimi uniwersytetami w celu opracowania wspólnych projektów i programów nauczania,
- jedynie wysokiej jakości programy nauczania i strategie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu pozwolą wyeliminować fundamentalizm religijny dotyczący niektóre państwa w Afryce.

1.7. Według EKES-u najważniejszym elementem, który Unia Europejska może zaproponować kontynentowi afrykańskiemu, jest unijny model współpracy transnarodowej oraz realizacja szeroko zakrojonych projektów o charakterze transnarodowym, takich jak projekty infrastrukturalne, przy założeniu że państwa afrykańskie zdecydują się współpracować między sobą, by wprowadzić te projekty w życie. Unia Europejska powinna ponadto zdać sobie sprawę z wiedzy eksperckiej, którą może zaoferować w zakresie polityki transformacji w kierunku społeczeństwa demokratycznego oraz całkowicie sprawnej i konkurencyjnej gospodarki rynkowej sprzyjającej włączeniu społecznemu.

1.8. EKES proponuje, by partnerstwo miało także na celu promowanie i wprowadzanie równości płci oraz emancypacji kobiet i osób młodych, a także uznanie ich wkładu w pokój i budowanie państwowości, a także we wzrost gospodarczy, rozwój technologiczny, przeciwdziałanie ubóstwu, zdrowie, dobrostan oraz rozwój kulturowy i społeczny. Należy zlikwidować na całym kontynencie afrykańskim wszelkie formy przemocy oraz dyskryminacji społecznej i politycznej wobec kobiet, by mogły w pełni cieszyć się równością praw.

1.9. EKES zwraca uwagę na fakt, że od niedawna Chiny stały się głównym partnerem gospodarczym Afryki i zauważa, że zmiana ta może między innymi doprowadzić do przeformułowania celów polityki zewnętrznej państw tego regionu lub zmniejszyć ich zainteresowanie wprowadzaniem demokratycznych reform. W konsekwencji UE powinna nawiązać z Afryką partnerstwo, które rzeczywiście odnowi i zintensyfikuje stosunki handlowe między tymi kontynentami oraz stworzy lepsze warunki na szczeblu lokalnym dla europejskich inwestorów.

1.10. EKES zaleca wprowadzenie klauzul dotyczących dobrych rządów do wszystkich odnośnych porozumień zawartych między UE a regionami lub państwami trzecimi w celu promowania zrównoważonego rozwoju. Tę rolę powinien być oparty na założeniu, że proces wdrażania strategii politycznych jest odpowiedzialny, przejrzysty, dynamiczny, sprawiedliwy, sprzyjający włączeniu społecznemu, skuteczny, zachęcający do zaangażowania i prowadzony w duchu poszanowania praworządności.

1.11. EKES ubolewa, że Afryka to najbiedniejszy kontynent na świecie i jedyny, na którym zanotowano wzrost poziomu ubóstwa. Nie można pogodzić się z faktem, że ponad 50 % ludności Afryki żyje w warunkach skrajnego ubóstwa. Wskazane jest podjęcie międzynarodowej kampanii przeciwdziałania ubóstwu, w którą należy zaangażować największe podmioty uczestniczące w procesie rozwoju, a także opracowanie strategii i planów działania mających pomóc ludności defaworyzowanej. Należy wprowadzić możliwą do zaplanowania i przewidzenia nową pulę środków finansowych. EKES uważa ponadto, że zapewnienie skutecznego monitorowania pomocy finansowej ma zasadnicze znaczenie dla lepszej realizacji wytyczonych celów.

1.12. EKES z zadowoleniem przyjmuje pragnienie Afryki, wyrażone poprzez przyjęcie programu działań do roku 2063 i utworzenie Unii Afrykańskiej, by traktowano ją jako jednolitą, pluralistyczną i panafrykańską całość. Podstawą dobrego sprawowania rządów na rzecz zrównoważonego rozwoju musi być solidna, sprawiedliwa ze społecznego i środowiskowego punktu widzenia polityka gospodarcza, utworzenie nieskorumpowanych instytucji demokratycznych, wrażliwych na potrzeby obywateli, wspieranie społeczeństwa obywatelskiego, zwalczanie wykluczenia społecznego, a także spójność gospodarcza, przy czym nie należy zapominać o praworządności, nadrzędności prawa, prawach człowieka i równości szans. Klimat sprzyjający inwestycjom może również prowadzić do sukcesu.

2. Kontekst opinii

2.1. Unię Europejską (UE) i większość państw Afryki już teraz łączy wiążąca prawnie umowa o współpracy międzynarodowej na skalę światową, która obejmuje ponad połowę państw narodowych na świecie. Umowa ta, znana jako umowa o partnerstwie z Kotonu (umowa o partnerstwie i współpracy lub umowa z Kotonu), została podpisana w Beninie w 2000 r. i ma na celu zacieśnienie długoterminowej współpracy w zakresie polityki, handlu i rozwoju między UE a państwami Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP). W wyniku zawartej umowy powstał szereg instytucji, które ułatwiają współpracę AKP-UE prowadzoną między rządami, urzędnikami administracji państwowej, parlamentarzystami, samorządami terytorialnymi i społeczeństwem obywatelskim, w tym w ramach sektora prywatnego.

2.2. W globalnej strategii na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej wskazuje się, że z uwagi na bliskość geograficzną promowanie pokoju i rozwoju na kontynencie afrykańskim jest inwestycją w pokój i dobrobyt w Unii Europejskiej. Zapewnienie dobrej kondycji gospodarczej i bezpieczeństwa Unii będzie niezwykle trudne dopóty, dopóki w swoim otoczeniu będzie ona miała słabo rozwiniętych i skonfliktowanych sąsiadów. W związku z tym UE powinna wziąć udział – aktywnie i z zaangażowaniem – w tworzeniu Unii Afrykańskiej (UA) i w gospodarczej odnowie tego regionu.

2.3. EKES podkreśla, że w ostatnim czasie kontekst międzynarodowy znacząco się zmienił: pojawiły się nowe wyzwania na skalę światową, zagrożone zostało bezpieczeństwo ludności, a wysiłki na rzecz przeciwdziałania ubóstwu i pandemiom, zmiana klimatu i pustynnienie, migracje oraz zrównoważone zarządzanie dobrami publicznymi to kwestie, które miały ciągły wpływ na politykę prowadzoną zarówno przez państwa afrykańskie, jak i w ramach UE.

2.4. Konieczne jest nakreślenie nowej wspólnej wizji politycznej Afryki i UE, która byłaby konkretna, oparta na wspólnych interesach i wartościach, wzajemnym szacunku i przestrzeganiu zasady indywidualnej suwerenności oraz odzwierciedlała uzasadnione dążenia obu stron. Oba te podmioty powinny zmanifestować – za pośrednictwem równorzędnego, świadomego i preferencyjnego partnerstwa – wspólną wolę dalszego promowania pokoju (Instrument na rzecz pokoju w Afryce) i bezpieczeństwa (kontynent afrykański jest istotnym czynnikiem w tej dziedzinie), a także wspierania zrównoważonego rozwoju, praw człowieka i integracji na płaszczyźnie regionalnej i kontynentalnej.

2.5. EKES ubolewa, że Afryka to najbiedniejszy kontynent na świecie i jedyny, na którym zanotowano wzrost poziomu ubóstwa. Nie można pogodzić się z faktem, że ponad 50 % ludności Afryki żyje w warunkach skrajnego ubóstwa. Wskazane jest podjęcie międzynarodowej kampanii przeciwdziałania ubóstwu, w którą należy zaangażować największe podmioty uczestniczące w procesie rozwoju, a także opracowanie strategii i planów działania mających pomóc ludności defaworyzowanej. Należy wprowadzić możliwą do zaplanowania i przewidzenia nową pulę środków finansowych. EKES uważa ponadto, że zapewnienie skutecznego monitorowania pomocy finansowej ma zasadnicze znaczenie dla lepszej realizacji wytyczonych celów.

2.6. EKES z zadowoleniem przyjmuje pragnienie Afryki, wyrażone poprzez przyjęcie programu działań do roku 2063 i utworzenie Unii Afrykańskiej, by traktowano ją jako jednolitą, pluralistyczną i panafrykańską całość. Podstawą dobrego sprawowania rządów na rzecz zrównoważonego rozwoju musi być solidna, sprawiedliwa ze społecznego i środowiskowego punktu widzenia polityka gospodarcza, utworzenie nieskorumpowanych instytucji demokratycznych, wrażliwych na potrzeby obywateli, wspieranie społeczeństwa obywatelskiego, zwalczanie wykluczenia społecznego, a także spójność gospodarcza, przy czym nie należy zapominać o praworządności, nadrzędności prawa, prawach człowieka i równości szans. Klimat sprzyjający inwestycjom może również prowadzić do sukcesu.

2.7. Skuteczność i ponoszona przez wszystkich wzajemna odpowiedzialność wymagają w długim okresie znacznych zasobów ludzkich i finansowych, jasno zadeklarowanych przez obie strony. EKES jest zdania, że można by włączyć społeczeństwo obywatelskie w te działania za pośrednictwem platformy, na której można się będzie dobrowolnie zgłaszać, oraz że ułatwi to proces rozwoju. Istnieje pilna potrzeba pełnego zaangażowania podmiotów niepaństwowych i samorządów terytorialnych we wszystkie etapy tego procesu, w tym w jego monitorowanie i ocenę. Podmioty te mogą na nowo pobudzić rozwój Afryki i nadać większą legitymację zewnętrznym działaniom UE, a także obniżyć poziom eurosceptycyzmu w Europie. Wspólna wizja w tej kwestii musi obejmować demokrację uczestniczącą, pluralizm i podstawowe wolności, czyli – podsumowując te koncepcje jednym słowem – poszanowanie praworządności.

2.8. Kolejnym bardzo znaczącym zagrożeniem jest wyczerpywanie się zasobów naturalnych Afryki, które utrudni proces ograniczania ubóstwa. Trzeba będzie zrekomensować Afryce funkcje, które pełni w ekosystemie, w tym magazynowanie w lasach tropikalnych dwutlenku węgla. W obliczu ogólnoświatowych wyzwań konieczne jest przyjęcie wspólnego podejścia, a także nawiązanie jednolitego partnerstwa skupionego na obywatelach, w drodze nawiązywanie kontaktów między oboma kontynentami, tak na szczeblu politycznym, jak i na konkretnej płaszczyźnie negocjacji.

2.9. EKES uważa, że zainteresowane strony powinny wykazać się odpowiedzialnością i spójnym podejściem, jeśli chodzi o wzajemną odpowiedzialność, dialog i wnoszony wkład. Ponadto przyszłe porozumienie musi opierać się na zasadzie *partnerstwa*. Partnerzy mają takie same prawa i obowiązki, jeśli chodzi o praktyki w zakresie rozwoju i inwestycji. Istnieje jednak realna dysproporcja pod względem zaawansowania integracji oraz poziomu zasobów ludzkich, technologicznych i finansowych. W związku z tym należy rozwijać i pogłębiać dialog polityczny między UE i Afryką.

2.10. Eliminacja ubóstwa i zrównoważony rozwój stanowią spójny cel (poprzez lepszą koordynację między darczyńcami a podmiotami niepaństwowymi) i zobowiązują UE i Afrykę do współpracy, którą definiuje się w europejskiej strategii politycznej jako współpracę w obszarze handlu, ze swobodnym dostępem do unijnego rynku w ramach partnerstwa gospodarczego (umowy o partnerstwie gospodarczym), a także w dziedzinie rolnictwa i polityki ochrony środowiska.

2.11. EKES podkreśla, że globalne podejście do konfliktów musi przejawiać się w odpowiedzialności, zapobieganiu im, rozwiązywaniu ich, a także w zarządzaniu i odbudowie. Pokój odgrywa kluczową rolę, gdyż jest pierwszym krokiem na drodze do zrównoważonego rozwoju, sprawiedliwego pod względem politycznym, gospodarczym i społecznym i w pełni przestrzegającego praw człowieka. Wskazana jest wzmocniona czujność wobec pojawienia się na kontynencie afrykańskim napięć o charakterze etnicznym i religijnym. Należy zwrócić należytą uwagę na wywóz broni (kodeks postępowania), w tym na przemyt broni.

3. Uwagi ogólne

3.1. Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady **w sprawie nadania nowego impulsu partnerstwu Afryka–UE** stanowi skoordynowaną i wzmocnioną inicjatywę, zgodną z **programem działań do roku 2063** i spójną z **globalną strategią na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej**. Komunikat jest przyczynkiem do procesu refleksji i zapewnia spójną podstawę przyszłych negocjacji w sprawie filaru afrykańskiego.

3.2. EKES uważa, że w strategicznym interesie UE – ukierunkowanym politycznie i opartym na wspólnie wyznawanych wartościach i interesach – leży pogłębienie i odpowiednie dostosowywanie trwałego partnerstwa między UE a Afryką. UE powinna stać się dla kontynentu afrykańskiego głównym inwestorem zagranicznym oraz partnerem humanitarnym i handlowym, a także włączać się w działania na rzecz bezpieczeństwa.

3.3. Unia Europejska dąży do spełnienia trzech celów strategicznych:

- wzmocnienie wzajemnego partnerstwa i zacieśnienie współpracy na arenie międzynarodowej w oparciu o wspólne wartości i interesy, m.in. w ramach stosunków dwustronnych,
- bezpieczeństwo na lądzie i na morzu oraz walka z zagrożeniami transnarodowymi, jako inwestycja w bezpieczeństwo na obu kontynentach,
- zrównoważony rozwój gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu w Afryce, by tworzyć miejsca pracy potrzebne na tym kontynencie i wykorzystywać możliwości, jakie taki rozwój oferuje Europie.

3.4. EKES uważa, że możliwe jest wprowadzenie ambitnego wspólnego programu poprzez:

- pogłębienie sojuszków w sprawach związanych z globalnym sprawowaniem rządów za pomocą intensywnego dialogu i skutecznej współpracy, wspólnie ze strategicznymi partnerami i kluczowymi sojusznikami, przy jednoczesnym promowaniu i wspieraniu praworządności i sprawiedliwości,

- zacieśnienie współpracy w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, która byłaby oparta na intensywnych interakcjach politycznych i prowadzona na szczeblu wielostronnym, kontynentalnym, regionalnym, krajowym i lokalnym, przy poszanowaniu zasady pomocniczości,
- zapewnienie partnerstwa opartego na kontaktach międzyludzkich, władzach lokalnych, sektorze prywatnym i społeczeństwie obywatelskim.

3.5. EKES jest przekonany, że wspólna strategia między Afryką i UE musi opierać się na trwałej polityce na rzecz zrównoważonego rozwoju, której podstawą będą afrykańskie realia w terenie, gdyż tylko wtedy udzielone wsparcie skutecznie przyczyni się do sprawiedliwego zwalczania ubóstwa i zapewni prawidłowy wzrost w wymiarze gospodarczym i środowiskowym – w obliczu katastrofalnych skutków zmiany klimatu – oraz pod względem społecznym. Ponadto tylko wówczas wzrost ten będzie oparty na godnej pracy i długoterminowym zatrudnieniu i będzie się wiązać z wydajnością, wolnością, zwalczaniem ubóstwa i wykluczenia społecznego, etyką i godnością. Do czynników mogących przyczynić się do zwalczania ubóstwa należą: zwiększenie lokalnej produkcji, będącej gwarancją bezpieczeństwa żywnościowego, zapewnienie godziwego dochodu rodzinnym gospodarstwom rolnym o niewielkim rozmiarze oraz małym i średnim przedsiębiorstwom, jak też utworzenie rynku wewnętrznego dzięki przestrzeganiu prawa własności i zmniejszeniu obciążeń administracyjnych oraz korupcji. W związku z tym w ramach wspólnych polityk należy zwrócić należytą uwagę na rolnictwo i bezpieczeństwo żywnościowe. Należy także wspierać modele zrównoważonego rolnictwa, ukierunkowane na drobnych producentów rolnych i dające konkretne perspektywy zatrudnienia dzięki rozwojowi wyspecjalizowanych sektorów. Zarówno UE, jak i Unia Afrykańska powinny określić i promować skuteczne modele i polityki w zakresie rolnictwa w społecznościach defaworyzowanych, czy to w obrębie jednego kraju, czy to w innych rozwijających się państwach Afryki.

3.6. Przeciwdziałanie pustynnieniu i zapewnienie powszechnego dostępu do wody to czynniki warunkujące bezpieczeństwo żywnościowe, a także wpływające na migrację i obecność uchodźców. Afryka jest kontynentem, który najbardziej odczuwa skutki zmiany klimatu. UE oraz UA, a także ich państwa członkowskie, podmioty gospodarcze i inwestorzy, muszą wziąć na siebie odpowiedzialność (za przeciwdziałanie zmianie klimatu) i zapewnić sobie elastyczne i skuteczne ramy finansowe umożliwiające nowe podejście do ochrony środowiska.

3.7. Wolna wymiana handlowa, w której przestrzegane są normy środowiskowe i społeczne, stymuluje wzrost gospodarczy oraz postęp społeczny i polityczny i w wymiernym efekcie jest katalizatorem walki z ubóstwem dzięki upowszechnianiu zrównoważonego rozwoju. Asymetria korzystna dla afrykańskich rynków jest niezbędna do integracji regionalnej oraz istnienia wiarygodnych ram handlowych i inwestycyjnych. Umowy o partnerstwie gospodarczym stanowią narzędzie wymiany i integracji regionalnej, o ile sprzyjają rozwojowi przez zapewnianie odstępstw, by lokalny przemysł w okresie przemian dostosował się do nowych warunków rynkowych. Stosunki gospodarcze między UE i Afryką powinny opierać się na sprawiedliwym handlu, na dostosowanym do indywidualnych potrzeb i różnorodnym podejściu prowadzącym do integracji Afryki, w której ramach powstawać będą niezbędne i konkurencyjne produkty i usługi.

3.8. Kluczowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i wyeliminowania ubóstwa jest partnerstwo energetyczne UE–Afryka, które może doprowadzić do powstania projektów skutecznie zapewniających energię z odnawialnych źródeł energii po przystępnej cenie. W takich okolicznościach klimat i warunki geograficzne na kontynencie afrykańskim mogą stanowić atut, szczególnie pod względem energii słonecznej. Dostęp do energii może pobudzać społeczno-gospodarczy rozwój Afryki.

3.9. Zdaniem EKES-u zaangażowanie na rzecz zapewnienia powszechnego dostępu do kształcenia i opieki zdrowotnej może być skutecznym i konkretnym narzędziem polityki rozwoju na rzecz osób ubogich. Strategia ta musi przyczyniać się do uwzględnienia podstawowej kwestii, jaką jest równość płci i wzmocnienie pozycji kobiet, przy czym nie należy zapominać o ludności szczególnie narażonej i o uchodźcach, którzy pojawiają się w wyniku kryzysów humanitarnych. Głównymi elementami walki z coraz częściej występującymi śmiertelnymi chorobami są dostęp do opieki zdrowotnej i zwalczanie podrabianych produktów leczniczych. Należy także podjąć tu odpowiednie środki o charakterze prawnym i karnym.

3.10. EKES zaleca przeprowadzanie regularnych analiz dotyczących głównych przyczyn migracji, a także praw migrantów oraz ich integracji, w tym kwestii drenażu mózgów. Konieczne są praktyczne rozwiązania umożliwiające skuteczną migrację cyrkulacyjną. Bariery nie rozwiążą tego problemu, natomiast dialog oparty na tożsamości narodowej i regionalnej oraz solidarności i kulturze może stać się przyczynkiem do skierowanego do wszystkich programu zrównoważonego rozwoju, pod warunkiem, że udostępni się w tym celu również odpowiednie środki finansowe.

3.11. Zdaniem EKES-u zadłużenie jest obciążeniem, które niweczy wszelkie starania na rzecz zapewnienia zrównoważonego rozwoju dla wszystkich. Zarządzanie długiem – które powinno dokonywać się z uwzględnieniem każdego indywidualnego przypadku – powinno mieć na celu wzmocnienie polityki gospodarczej i społecznej oraz skuteczniejsze sprawowanie rządów. Zarządzanie długiem i przeniesienie go na innych wierzycieli musi być głównym

elementem wsparcia budżetowego, które – w oparciu o wskaźniki skuteczności – powinno zapewnić podstawowe usługi społeczne, a jednocześnie wzmocnić strukturę państw afrykańskich. Konieczne jest przejrzyste monitorowanie w tym zakresie, z udziałem władz lokalnych i społeczeństwa obywatelskiego.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. EKES uważa, że program działań do roku 2063 – na rzecz pokojowej, bezpiecznej i zamożnej Afryki, w której obowiązują dobre rządy, demokracja, poszanowanie praw człowieka, sprawiedliwość i praworządność, w której rozwój opiera się na ludności, która wykorzystuje potencjał osób młodych, w szczególności młodych kobiet, i która nikogo nie zostawia bez wsparcia – to program mogący zmienić ten kontynent. Program ten ma w zamyśle umożliwić przeprowadzenie reform w Afryce i powinien w związku z tym uwzględniać dwa główne zagadnienia:

— **wzmocnienie odporności państw i społeczeństw na wstrząsy:**

- zapobieganie konfliktom, zaradzanie kryzysom i budowanie pokoju,
- wzmocnienie systemów zarządzania,
- zarządzanie migracją i mobilnością,

— **większa liczba lepszych miejsc pracy, zwłaszcza dla młodzieży:**

- przyciągnięcie odpowiedzialnych i zrównoważonych inwestycji,
- zapewnienie w Afryce usług energetycznych,
- przekształcenie afrykańskiego rolnictwa i przedsiębiorstw rolniczych oraz niebieskiej gospodarki Afryki, w tym rybołówstwa,
- promowanie działalności partnerów społecznych,
- poszerzenie wiedzy i umiejętności.

4.2. Powody przemawiające za budowaniem odporniejszych na wstrząsy państw i społeczeństw to: uzasadnione dążenia UE, jej wartości i cele, obecna niestabilność na jej własnych granicach i zagrożenia dla jej kluczowych interesów. Terroryzm, handel ludźmi, przestępczość i brutalny ekstremizm zagrażają stabilności i pokojowi oraz są objawami głębokiej niestabilności strukturalnej.

4.3. W świetle powyższego UE proponuje następujące inicjatywy przewodnie:

- utworzenie platformy współpracy łączącej Organizację Narodów Zjednoczonych, partnerów europejskich, afrykańskich i innych partnerów międzynarodowych,
- przekazanie początkowego wkładu w Fundusz na rzecz Pokoju UA,
- wspieranie inicjatyw afrykańskich w dziedzinie bezpieczeństwa morskiego.

4.4. Powszechnie przyjmuje się, że dobre rządy, bezpieczeństwo i rozwój to podstawa trwałego, nowoczesnego społeczeństwa, odpornego na wstrząsy, wyposażonego w demokratyczne, skuteczne, przejrzyste i odpowiedzialne instytucje. Tego typu trwałe społeczności, szanujące prawa człowieka i stanowiące załączek zrównoważonego rozwoju, funkcjonują w przewidywalnych i stałych pod względem makroekonomicznym ramach umożliwiających świadczenie usług obywatelom. W tej kwestii UE może wnieść wkład w rozwój Afryki, zarówno z uwagi na to, że dzięki niektórym swoim państwom członkowskim dysponuje ekspercką wiedzą w zakresie polityki transformacji w kierunku demokratycznego społeczeństwa i funkcjonującej gospodarki rynkowej oraz polityki spójności społecznej i terytorialnej, jak i ze względu na unijny model współpracy transnarodowej, realizowanej za pośrednictwem wspólnych instytucji.

4.5. W świetle powyższego UE proponuje następujące inicjatywy przewodnie:

- organizacja wspólnej konferencji wysokiego szczebla UA-UE poświęconej procesom wyborczym, demokracji i sprawowaniu rządów w Afryce i Europie,
- podwojenie wsparcia na rzecz uruchomienia środków krajowych do 2020 r., zgodnie z inicjatywą podatkową,
- wspólne działania mające na celu wzmocnienie zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi, w szczególności przez opracowanie wspólnej karty UE-Afryka.

4.6. Przyglądając się ważnym kwestiom wpływającym na gospodarkę, społeczeństwo i bezpieczeństwo, można stwierdzić, że migracja i mobilność mogą zarówno wzmocnić i wzbogacić społeczeństwo, jak i poważnie je zdestabilizować, jeśli nie zarządza się nimi w sposób odpowiedni i skuteczny. W odniesieniu do migracji i mobilności zasadne jest stwierdzenie, że przepływy migrantów osiągają obecnie rekordowo wysoki poziom zagrażający cielesnej integralności migrantów. Należy wykazać się tu wspólną odpowiedzialnością i przyjąć kompleksowe rozwiązania oparte na podziale odpowiedzialności i solidarności, osadzonej w ramach politycznych, która mają zasadnicze znaczenie w sytuacji zwiększonych przepływów uchodźców i migrantów.

4.7. W świetle powyższego UE proponuje następujące inicjatywy przewodnie:

- wspieranie afrykańskich inicjatyw dotyczących legalnej wewnątrzafrykańskiej migracji i mobilności z punktu widzenia swobodnego przepływu, programów ochrony socjalnej, przenoszenia związanych z nią praw i uznawania kwalifikacji,
- zacieśnianie współpracy między Afryką a UE w zakresie zwalczania przemytu i handlu ludźmi.

4.8. Konieczna jest zmiana paradygmatu, która doprowadzi do powstania zamożnego kontynentu, dysponującego niezbędnymi środkami i zasobami do kierowania własnym rozwojem, i na którym nastąpi strukturalna transformacja gospodarek osiągnięta dzięki uprzemysłowieniu, przemysłowi przetwórczemu i wartości dodanej. To z kolei doprowadzi do wspólnego wzrostu dzięki rozkwitowi sektora prywatnego, rozwojowi ducha przedsiębiorczości i tworzeniu godnego zatrudnienia dla wszystkich.

4.9. EKES uważa, że przemiana społeczno-gospodarcza musi być spójna z możliwościami i wyzwaniem wynikającymi z poważnych zmian klimatu i koncepcji zrównoważonego rozwoju środowiska. Trzeba stworzyć rynki regionalne i klimat sprzyjający inwestycjom, co dzięki stabilnemu i przewidywalnemu wolnemu handlowi – zapewnionemu przez umowy o partnerstwie gospodarczym – wygeneruje odpowiednią i cenną wartość dodaną.

4.10. Komitet podkreśla, że aby osiągnąć gospodarczą integrację Afryki na szczeblu regionalnym i kontynentalnym, należy zapewnić dobre zarządzanie przedsiębiorstwami oraz przestrzeganie norm środowiskowych i społecznych. Trzeba wykorzystać wszystkie możliwości, by wprowadzić zieloną i niebieską gospodarkę oraz gospodarkę o obiegu zamkniętym opartą na społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, przedsiębiorczości społecznej i etycznym zachowaniu, tak aby stworzyć kontynentalną strefę wolnego handlu.

4.11. Środowisko biznesu odgrywa kluczową rolę w rozwoju społeczeństwa, gdyż z jednej strony jest głównym inwestorem, źródłem innowacji, zapewnia kwalifikacje i miejsca pracy, wspiera wzrost gospodarczy, stanowi źródło dochodów (bezpośrednich i pośrednich), a nawet może generować dochody rządowe pozwalające realizować niezbędne inwestycje w dobrostan oraz w najważniejszą infrastrukturę taką jak szkoły lub szpitale. Z drugiej strony środowisko biznesu jest czynnikiem integrującym – zarówno ludzi młodych, jak i migrantów – i umożliwia samorealizację i osiągnięcie stabilnych dochodów.

4.12. W świetle powyższego UE proponuje następujące inicjatywy przewodnie:

- uruchamianie masowych inwestycji unijnych w Afryce za pośrednictwem Europejskiego Planu Inwestycji Zewnętrznych lub inicjatywy „Compact with Africa”,
- wspieranie bardziej przewidywalnego i sprzyjającego inwestycjom klimatu w Afryce,
- wspieranie agendy cyfrowej Afryki.

4.13. EKES uważa, że powszechny dostęp do zrównoważonej i pochodzącej z odnawialnych źródeł energii po rozsądnych stawkach stwarza perspektywę nowych, godnych miejsc pracy i realnego rozwoju uwzględniającego zmianę klimatu. UE i Afryka mogą zacieśnić współpracę na rzecz przejścia na czystą energię, jeśli przyjmą za punkt wyjścia szereg wspólnych wartości. Unia Europejska odgrywa wiodącą rolę na świecie w zakresie promowania czystej energii. Wykorzystanie potencjału Afryki w zakresie produkowania energii elektrycznej i skutecznego jej wykorzystania na podstawie odpowiednich przepisów wymaga przeprowadzenia poważnych inwestycji, które zaspokoją zapotrzebowanie w tym zakresie, zważywszy, że istnieje też możliwość połączenia z europejskimi sieciami przesyłowymi. Stawienie czoła zmianie klimatu jest możliwe dzięki elektryfikacji przeprowadzonej w oparciu o odnawialne źródła energii.

4.14. W świetle powyższego UE proponuje następujące inicjatywy przewodnie:

- przekazanie przez UE wkładu w Afrykańską Inicjatywę na rzecz Energii Odnawialnej (AREI) oraz osiągnięcie zdolności wytwórczej z odnawialnych źródeł energii wynoszącej 5 GW do 2020 r., przy jednoczesnym zaoferowaniu 30 mln Afrykańczyków możliwości dostępu do zrównoważonej energii i ograniczeniu emisji CO₂ o 11 mln ton rocznie,

- uruchomienie nowej inicjatywy mającej ułatwić współpracę publiczno-prywatną między UE a Afryką w celu zwiększenia inwestycji w sektor zrównoważonej energii w Afryce za pośrednictwem platformy wysokiego szczebla,
- nawiązanie nowego partnerstwa w dziedzinie badań i innowacji między UE a Afryką, poświęconego zmianie klimatu i zrównoważonej energii.

4.15. EKES podkreśla, że rolnictwo, hodowla zwierząt, akwakultura i rybołówstwo stanowią ważne źródło dochodu zapewniające Afryce podstawę utrzymania. Niezrównoważone zarządzanie zasobami, problemy związane z własnością gruntów i brak bezpieczeństwa na morzu, a także – czynnik równie istotny – brak kapitału i możliwości dostępu do finansowania – wydają się stanowić główne przeszkody uniemożliwiające rozwój tego sektora. Produkcja żywności, która mu duży potencjał rozwoju, może zapewnić nowe miejsca pracy i emancypację, a przy tym zagwarantować bezpieczeństwo żywnościowe.

4.16. Afryka może wygenerować wartość dodaną dzięki swym zasobom naturalnym, a przy tym prowadzić politykę uprzemysłowienia, kładąc nacisk na zakładanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz mikroprzedsiębiorstw produkcyjnych. EKES podkreśla ważną rolę odgrywaną przez odpowiedzialne łańcuchy wartości, które są motorem rozwoju wsi i zapewniają zrównoważone zarządzanie polityczne zasobami wody i gruntów. Wskazane jest zawieranie umów o partnerstwie politycznym, a także wykorzystywanie możliwości rynkowych z myślą o afrykańskich produktach żywnościowych.

4.17. W świetle powyższego UE proponuje następujące inicjatywy przewodnie:

- sprzyjanie rozwojowi łańcucha wartości przez ułatwianie odpowiedzialnych inwestycji w sektorze rolno-spożywczym i w zrównoważonej niebieskiej gospodarce,
- uruchamianie inwestycji afrykańskich i unijnych w celu wspierania badań i rozwoju,
- rozszerzenie, tam gdzie to wskazane, sieci umów o partnerstwie w sprawie zrównoważonych połowów, zawartych między UE i państwami afrykańskimi.

4.18. Zdaniem EKES-u niezbędnym warunkiem zapewnienia trwałego zrównoważonego rozwoju jest dostęp do kształcenia – bez jakiegokolwiek ograniczeń i dyskryminacji. Systemy edukacji i programy kształcenia technicznego i zawodowego w Afryce muszą być znacznie bardziej skorelowane z potrzebami rynku pracy i powiązane z rozwojem demograficznym, gospodarczym i społecznym. Stosowane mechanizmy muszą być nowatorskie i ukierunkowane na kształcenie i szkolenie w celu tworzenia usług i przedsiębiorstw, aby pozyskać zasoby potrzebne do przejścia z gospodarki nieformalnej na formalną. Afryka musi aktywnie wspierać naukę, technologię, badania i innowacje.

4.19. Komitet uważa, że należy nawiązać partnerstwo, które promowałoby równe szanse, zmniejszało nierówności i pogłębiało integrację społeczną. Spójność, równość, różnorodność i włączenie społeczne są głównymi elementami udanego propagowania wiedzy i umiejętności w duchu nowej kultury afrykańskiej.

4.20. W świetle powyższego UE proponuje następujące inicjatywy przewodnie:

- uruchomienie instrumentu na rzecz młodzieży afrykańskiej rozszerzającego zakres programu Erasmus+,
- finansowe wspieranie współpracy między uniwersytetami w Europie i w Afryce oraz opracowanie wspólnych programów nauczania,
- ustanowienie unijnego instrumentu kształcenia zawodowego i technicznego.

4.21. Program Erasmus+ wspiera współpracę między Unią Europejską i Afryką w dziedzinie szkolnictwa wyższego. Projekty angażujące partnerów z obydwu regionów przyczyniają się między innymi do poprawy perspektyw zawodowych studentów, wzmocnienia współpracy akademickiej i tworzenia sieci między instytucjami szkolnictwa wyższego. Współpraca z Afryką w dziedzinie szkolnictwa wyższego jest zgodna z celami polityki zewnętrznej UE, w szczególności w zakresie współpracy na rzecz rozwoju.

Bruksela, dnia 15 marca 2018 r.

Georges DASSIS
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego